

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ

การศึกษา การจัดองค์ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนในสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุป
ผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังนี้

1. สรุปการวิจัย
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

1. สรุปการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาและเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติการจัด
องค์ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดต่างกัน ของ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ตลอดจนศึกษาข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการ
การจัดองค์ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประชากร คือ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปีการศึกษา
2549 จำนวน 3,433 คน จาก 284 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)
กำหนดขนาดโดยใช้เกณฑ์ในการคำนวณ จำนวนกลุ่มประชากรกลุ่มตัวอย่าง 15% ได้กลุ่ม
ตัวอย่าง จำนวน 514 คน

เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า มีค่าความ
เชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .95

ผลการวิจัย พบว่า

1. การจัดองค์ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนในสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน
เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านอาคารสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านสื่อและ

เทคโนโลยี ด้านการบริหารทั่วไป ด้านแหล่งเรียนรู้และชุมชน ด้านกิจการนักเรียน และ
ด้านกระบวนการเรียนรู้

2. เมื่อพิจารณาตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า

2.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมาก
ไปหาน้อย คือ ด้านอาคารสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านสื่อและเทคโนโลยี ด้านกระบวนการ
การเรียนรู้ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านกิจการนักเรียน และด้านแหล่งเรียนรู้และชุมชน

2.2 สถานศึกษาขนาดกลาง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ย
จากมากไปหาน้อย คือ ด้านสื่อและเทคโนโลยี ด้านบุคลากร ด้านแหล่งเรียนรู้และชุมชน
ด้านกิจการนักเรียน ด้านการบริหารทั่วไป ด้านอาคารสถานที่ และ ด้านกระบวนการเรียนรู้

2.3 สถานศึกษาขนาดใหญ่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจาก
มากไปหาน้อย คือ ด้านแหล่งเรียนรู้และชุมชน ด้านอาคารสถานที่ ด้านสื่อและเทคโนโลยี
ด้านกิจการนักเรียน ด้านบุคลากร ด้านการบริหารทั่วไป และ ด้านกระบวนการเรียนรู้

2.4 สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ย
จากมากไปหาน้อย คือ ด้านกิจการนักเรียน ด้านสื่อและเทคโนโลยี ด้านบุคลากร ด้านอาคาร
สถานที่ ด้านแหล่งเรียนรู้และชุมชน ด้านการบริหารทั่วไป และ ด้านกระบวนการเรียนรู้

3. ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการจัดองค์ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนา
คุณภาพนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม
เขต 1 ทั้งโดยรวมและรายด้าน พบว่า ครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และ
ขนาดใหญ่พิเศษ มีความเห็นต่อการจัดองค์ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนใน
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อ
เปรียบเทียบตามขนาดสถานศึกษาที่ระบุ พบว่า สถานศึกษาขนาดเล็กแตกต่างกับสถานศึกษา
ขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดกลางแตกต่างกับสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ โดย
สถานศึกษาขนาดเล็ก และสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษมีการจัดองค์ประกอบที่เอื้อต่อ
การพัฒนาคุณภาพนักเรียนมากกว่าสถานศึกษาขนาดกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลวิเคราะห์ข้อเสนอแนะของครู เกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบที่เอื้อต่อการ
พัฒนาคุณภาพนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม
เขต 1 พบว่า ครูมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบเอื้อต่อการพัฒนา
คุณภาพนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม
เขต 1 เรียงความถี่จากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ สนับสนุนและส่งเสริมให้บุคลากร

ได้รับการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ควรพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และควรส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3. อภิปรายผล

จากการวิจัยการศึกษาการจ้องค้ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีประเด็นที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การจ้องค้ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การบริหารโรงเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติจะประสบผลสำเร็จและมีคุณภาพนั้น ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ มีการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม โดยเป็นผู้อำนวยความสะดวกทุกอย่างมีการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับทุกฝ่าย ส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนาเป็นประจำ สร้างแรงจูงใจแก่เพื่อนร่วมงาน จัดให้มีการวัดผลประเมินผลการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้มี การวิจัย และนำผลการวิจัยมาพัฒนางาน รวมทั้งเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ข้อมูล ข่าวสารของโรงเรียน และสนับสนุนการใช้เทคโนโลยี ครูมีจะต้องปฏิบัติการจัดการศึกษาตามกฎหมายพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 นั้นครูจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนจากการเป็นผู้จัดการทุกอย่างมาเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวก ซึ่งมีบทบาท คอยชี้แนะ กระตุ้นผู้เรียน อาทิ จัดแหล่งเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้ ช่วยผู้เรียนค้นพบความรู้ ให้ความรัก ความเมตตา เอาใจใส่ต่อผู้เรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ยอมรับความคิดเห็น ยอมรับข้อค้นพบของผู้เรียน และส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนมีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการค้นคว้า ซึ่งจากเหตุผลที่กล่าวมา จึงส่งผลให้การจ้องค้ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนทร สีหามู (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคำเนินการตามนโยบายปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนต้นแบบของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร โรงเรียน และครูวิจัยเบื้องต้นในการดำเนินงาน มีความเพียงพออยู่ในระดับ “มาก” ทั้งโดยภาพรวมและแต่ละด้าน กระบวนการดำเนินงาน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการเรียนรู้อย่างมีความสุข ด้านการเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่นๆ ด้านการเรียนรู้จากการคิดและ

ปฏิบัติจริงด้านการเรียนรู้แบบองค์รวม : องค์รวมแห่งการเรียนรู้ และด้านการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจำลอง สี่พอง(2544 :บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้และปัจจัยส่งผลต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเลย โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารและครูผู้สอน พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษา ดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ในด้านเตรียมการและการดำเนินการ อยู่ในระดับมาก

2. ผลวิเคราะห์ที่เปรียบเทียบระดับการจัดองค์ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ทั้งโดยรวมและรายด้าน พบว่า ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กมีความเห็นต่อการจัดองค์ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมแตกต่างกับครูในสถานศึกษาขนาดกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยครูในสถานศึกษาขนาดเล็กมีความเห็นต่อการจัดองค์ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมสูงกว่าครูในสถานศึกษาขนาดกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาขนาดเล็กมีจำนวนนักเรียนน้อยทำให้สามารถจัดองค์ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนได้อย่างทั่วถึง และเพียงพอกับจำนวนนักเรียนไม่ว่าจะเป็น ด้านบุคลากรอัตราส่วนระหว่างครูต่อนักเรียนจะมากกว่าสถานศึกษาขนาดกลาง ด้านกระบวนการเรียนรู้ครูจะสามารถดูแลนักเรียนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนได้อย่างทั่วถึง ด้านสื่อและเทคโนโลยี นักเรียนทุกคนจะได้ใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทางโรงเรียนจัดหาไว้ให้ ด้านกิจการนักเรียน นักเรียนทุกคนจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดให้ทุกคน ด้านอาคารสถานที่สถานศึกษาขนาดเล็กมีอาคารสถานที่เพียงพอสำหรับจำนวนนักเรียนที่มีน้อย ด้านการบริหารงานทั่วไป และด้านแหล่งเรียนรู้และชุมชน จะมีความใกล้ชิดและผูกพันกันมากกว่าสถานศึกษาขนาดกลาง ประกอบกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ได้มีการจัดสรรงบประมาณสื่อ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ทันสมัยมาให้กับโรงเรียนขนาดเล็ก ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กมีความพร้อมในการจัดองค์ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสูงกว่าโรงเรียนกลาง

และจากผลการวิจัยยังพบอีกว่าครูในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษมีความเห็นต่อการจัดองค์ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายด้านเกือบทุกด้านแตกต่างกับครูในสถานศึกษาขนาดกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยครูในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษมี

ความเห็นต่อการจัดองค์ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมสูงกว่าครูในสถานศึกษาขนาดกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาขนาดใหญ่ พิเศษนั้นเป็น โรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอ ที่มีนักเรียนจำนวนมากทำให้ได้รับงบประมาณสนับสนุนในด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานต้นสังกัดมากเป็นพิเศษเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนา โรงเรียน ทำให้เป็นสถานศึกษาที่มีความพร้อมในด้านบุคลากร ด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านสื่อและเทคโนโลยี ด้านกิจการนักเรียนด้านอาคารสถานที่ ด้านการบริหารงานทั่วไป และ ด้านแหล่งเรียนรู้และชุมชนมากกว่าสถานศึกษาขนาดกลาง ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา เดิมเปิดสอนแค่ในระดับประถมศึกษา เมื่อมาเปิดสอนในระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น หรือช่วงชั้นที่ 3 ทำให้ประสบปัญหาต่าง ๆ มากมาย เช่น ด้านบุคลากรที่มี ไม่เพียงพอ และ ไม่มีความชำนาญในสาขาวิชาเฉพาะ ด้านอาคารสถานที่ไม่เพียงพอกับจำนวน นักเรียนที่เพิ่มขึ้น ด้านสื่อเทคโนโลยียังไม่ดี เทคโนโลยีที่ทันสมัย ซึ่งจากเหตุผลที่กล่าวมา ทำให้สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษมีการจัดองค์ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมมากกว่าสถานศึกษาขนาดกลาง ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้อง กับผลการวิจัยของ จำลอง สีฟอง (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินการปฏิรูป การเรียนรู้และปัจจัยส่งผลต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ของ โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเลย พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีขนาดสถานศึกษาต่างกัน ดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ในด้านเตรียมการ และการดำเนินการ แตกต่างกันอย่างสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ส่วนครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก และสถานศึกษาขนาดใหญ่ และ สถานศึกษา ขนาดใหญ่พิเศษ มีความเห็นต่อการจัดองค์ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน การวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนทั้ง สามขนาดนั้นมีอัตราส่วนระหว่างครู และ นักเรียนอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม จึงทำให้สามารถจัดองค์ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพ นักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านแหล่งเรียนรู้และชุมชน ด้านอาคารสถานที่ ด้านสื่อ และเทคโนโลยี ด้านกิจการนักเรียน ด้านบุคลากร ด้านการบริหารทั่วไป และ ด้าน กระบวนการเรียนรู้ ได้ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของธนุศิลป์ โคตรมงคล (2546 : 58) ได้ศึกษาเรื่ององค์ประกอบ ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพ นักเรียนใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต1 พบว่า ผู้บริหาร โรงเรียน และครูที่มีขนาด โรงเรียนต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนะ

4.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

4.1 จากผลการวิจัย พบว่า สถานศึกษานขนาดกลางมีการจัดองค์ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนในสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งน้อยกว่าสถานศึกษานาอื่น ๆ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรออกนิเทศ ติดตาม พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพัฒนาการจัดองค์ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น

4.1.2 จากผลการวิจัยพบว่า ด้านบุคลากร ครูมีการอบรมนักเรียนให้มี คุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างสม่ำเสมอมากกว่าข้ออื่น ๆ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา ควรเน้นย้ำให้ครู สอดส่องดูแลความประพฤติของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้นักเรียนเป็นคนดี เป็นคนเก่ง และเรียนรู้ด้วยความสุข

4.1.3 จากผลการวิจัยพบว่า ด้านกระบวนการเรียนรู้ ครูให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองน้อยกว่าข้ออื่น ๆ ดังนั้นครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน โดยส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล โดยการให้นักเรียนได้ประเมินผลงาน หรือชิ้นงานของตนเอง

4.1.4 จากผลการวิจัยพบว่า ด้านสื่อและเทคโนโลยี โรงเรียนให้ครูและนักเรียน ร่วมกันผลิตสื่อตรงตามเนื้อหาและความต้องการน้อยกว่าข้ออื่น ๆ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา ควรส่งเสริมให้ครูและนักเรียนร่วมกันผลิตสื่อให้ตรงตามเนื้อหาการเรียนรู้และเหมาะสมกับความ ต้องการโดยอาจประสานความร่วมมือกับชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมด้วย

4.1.5 จากผลการวิจัยพบว่า ด้านกิจการนักเรียน โรงเรียนจัดบริการแนะแนว เกี่ยวกับปัญหาส่วนตัวนักเรียน แก่นักเรียนที่มีปัญหาน้อยกว่าข้ออื่น ๆ ดังนั้นโรงเรียนควร จัดทำสำมะโนนักเรียน และจัดข้อมูลสารสนเทศให้เป็นระบบ และนำระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนมาใช้อย่างจริงจัง

4.1.6 จากผลการวิจัยพบว่า ด้านอาคารสถานที่ ครูมีการปลูกฝังให้นักเรียนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของอาคารสถานที่ในโรงเรียนน้อยกว่าข้ออื่น ๆ ดังนั้นครูควรสอดแทรกและ ปลูกฝังจิตสำนึกให้นักเรียนรัก และหวงแหนอาคารสถานที่ เสมือนทรัพย์สินของตนเอง

4.1.7 จากผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริหารทั่วไป โรงเรียนมีการจัดกิจกรรม พิเศษเพื่อให้นักเรียนรักษานบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทยน้อยกว่าข้ออื่น ๆ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรประสานความร่วมมือกับชุมชนในการจัดกิจกรรมพิเศษ เพื่อให้นักเรียนรักษานบประเพณีและวัฒนธรรมไทย เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟ ลอยกระทง เป็นต้น

4.1.8 จากผลการวิจัยพบว่า ด้านแหล่งเรียนรู้และชุมชน โรงเรียนมีการสำรวจแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษาเพียงพอและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนน้อยกว่าข้ออื่น ๆ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรประสานงานกับคณะกรรมการสถานศึกษาในการสำรวจแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสำรวจและแสดงความคิดเห็นต่อแหล่งเรียนรู้ที่ต้องการไปศึกษาเรียนรู้ด้วย

4.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

4.2.1 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และการสังเกต เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึก และสอดคล้องกับความเป็นจริง

4.2.2 ควรวิจัยปัญหาในการจัดองค์ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนในสถานศึกษานขนาดกลาง เพื่อจะได้ข้อเสนอแนะในการนำไปวางแผนแก้ปัญหาต่อไป